

Venusmet, een sociale ziekte

M. Bierhoff

(Tijdschr Infect 2016;11(3):106-7)

“Succesvolle mensen verliezen hun waardigheid als je ze nader bekijkt”,

aldus Napoleon Bonaparte. Treffend, en laat dit nu ook gelden voor die andere vechtersbazen Al Capone en nobody's BFF Adolf Hitler.

“Alles wat me niet doodt, maakt me sterker.”

Typisch Friedrich Nietzsche, maar net als bij Vincent van Gogh en Leo Tolstoj was het zwakte die overwon.

Dit zijn allen bekende mannen die op het oog maar random met elkaar zijn verbonden. Ze hebben allemaal de wereld veranderd, niet altijd in de goede zin (inderdaad... Nietzsche... met zijn eindeloos gedram over 'het strijd lustige concept van een dionysische bevestiging van de levenswil'), maar daarnaast hadden zij allen syfilis. Is het onwerkelijke dan misschien waarheid? Heb je, om de wereld te veranderen, een goede psychose nodig in de vorm van een goede neurolues? Syfilis is een ziekte die al vele jaren bestaat en voorheen onder de vriendelijke term 'sociale ziekte' bekend stond. Sociaal was het natuurlijk zeker, want ondanks dat mijn patiënten mij dat soms proberen te verkopen, loop je deze ziekte natuurlijk niet op van de toiletbril.

Het was bekend dat met name de prostituees besmettelijk waren voor deze ziekte. Het stond dan ook al snel, naast de 'sociale ziekte', bekend als 'venusmet'. Om zeker te stellen dat deze ziekte ook bloeioverdraagbaar was, werd er een paar eeuwen geleden - zoals we al vaker hebben gelezen in deze columns - een zeer ethische trial opgezet, ditmaal onder de echte mensenmensen; prostituees. Dit waren uiteraard de meest sociale figuren van die tijd (nu vallen zij nog steeds onder deze categorie, met de nieuwe groepering mannenmannen als goede tweede). De onderzoekers vonden enkele zieke dames van wie zij bloed afnamen en dit gaven zij cadeau in de vorm van een gezellige injectie aan enkele prostituerende 'vrijwilligers' (jaja, daar hebben we ze weer, die o zo belangrijke informed consent vrijwilligers). Alle

dames die geïnjecteerd waren werden ziek en voilà: het was duidelijk bloeioverdraagbaar. Bij deze, post mortum dank, sociale dames, voor het verrijken van onze kennis! Toen zag het bedankje er duidelijk anders uit, vanaf de negentiende eeuw werden prostituees geregistreerd en verplicht gesteld voor wetenschappelijk onderzoek. Aangezien de behandeling decennia niet succesvol bleek en de meeste mensen uiteindelijk toch wat vervelend aan hun einde kwamen, was er behoefte aan een manier om de ziekte te voorkomen. De eerste poging daartoe was in 1717 toen een Engelse arts, Daniel Turner, het goudsmidvlies afkomstig van het caecum van een schaap of kalf onder de naam condom als voorbehoedsmiddel aanbood (condum is Engels voor verbergen). De start

Correspondentie richten aan: dr. M. Bierhoff, fellow Infectieziekten, VU Medisch Centrum, e-mailadres: m.bierhoff@vumc.nl.

van een bloeiende en lange carrière en toch gebruikte niet iedereen het condom even braaf. Misschien ook wel invoelbaar aangezien er vast geen extra dunne variant was van het condom en ook geen 'glow in the dark' of met smaakjes (tenzij je smaakpillen helemaal losgaan op dikke darm natuurlijk) en tsja, dan is er natuurlijk geen beginnen aan.

De behandeling van syfilis bleef daarom belangrijk. Dat bestond op dat moment nog uit kwik. Heftiger dan een combinatie van dertien XTC-pillen, een liter laxeer-middel en een aardbei met pindakaas was dat natuurlijk niet het meest onschuldige goedje. Gelukkig was daar die dag in 1928 waarop schimmel *Penicillium* zin had in een avontuurtje en via een openstaand raam de liefde vond op een *S. aureus*-plaat van Alexander Flemming. Een liefdeskind was snel geboren en ze noemden haar

penicilline. Het perfecte middel voor de behandeling van syfilis dat overigens 'snel' werd ingevoerd in 1947. Helaas was er ondertussen ook een cohort gestart in Amerika die als doel had de langetermijncomplicaties van syfilis in kaart te brengen onder de arme zwarte bevolking in Tuskegee. De onderzoekers vonden het maar wat jammer dat de ziekte nu behandelbaar was. Dus besloten zij om de behandeling actief weg te houden van 'hun cohort' zodat zij ten minste wel hun resultaten hadden. Het onderzoek werd in 1972 stopgezet nadat dit nota bene bekend werd bij de pers en in 1997 werd door president Clinton excuses aangeboden aan de 8 overlevenden van het cohort. En net als bij onze liefdesdames: bedankt, maar of dit nou echt zo moest...

Kortom, de wereld veranderen staat wel op m'n to-do-lijstje; ik ga het toch maar proberen zonder syfilis.